

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „návrh zákona“).

Návrh zákona sa predkladá ako iniciatívny materiál.

Sledovaným cieľom návrhu zákona je zosúladiť platnú právnu úpravu v Občianskom zákonníku so závermi vyslovenými Súdny dvorom Európskej únie v rozsudku č. C 598/21 vo veci SP, CI verzus Všeobecná úverová banka a. s., ktoré poukázali na nesúladi vnútroštátnej právnej úpravy s právnymi normami Európskej únie, najmä so smernicou Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 21.4.1993) v platnom znení. V tejto súvislosti Súdny dvor uviedol, že súčasná právna úprava nezohľadňuje proporionalitu možnosti priznanej predajcovi/obchodníkovi uplatniť právo, ktoré mu vyplýva z klauzuly o predčasnej splatnosti obsiahnutej v zmluve o úvere, s ohľadom na kritériá súvisiace najmä so závažnosťou nesplnenia zmluvných povinností zo strany spotrebiteľa, ako je výška splátok, ktoré neboli splatené vo vzťahu k celkovej výške úveru a dĺžke trvania zmluvy, ako aj s možnosťou, že uplatnenie uvedenej klauzuly povedie k tomu, že predajca/obchodník môže pristúpiť k vymáhaniu súm dlžných na základe tejto klauzuly predajom rodinného obydľia spotrebiteľa v mimosúdnom konaní.

Na základe uvedeného sa navrhuje nové pravidlá, pokiaľ ide o plnenie zo spotrebiteľskej zmluvy, ktoré sa má vykonať v splátkach. Navrhovaná nová právna úprava upravuje „možnosť“ obchodníka požadovať úhradu celého plnenia, resp. celej dlžnej sumy za zákonom ustanovených podmienok, ktoré zohľadňujú nielen počet omeškaných splátok, ale aj ich celkovú „omeškanú“ výšku vo vzťahu k výške poskytnutého úveru alebo iného plnenia, na ktoré je spotrebiteľ podľa spotrebiteľskej zmluvy povinný, a vo vzťahu k dĺžke trvania spotrebiteľskej zmluvy. Pokiaľ ide o iné plnenia, majú sa na mysli najmä plnenia odlišné od finančného plnenia (napr. zmluva o dielo a pod.).

Navrhované znenie ponecháva na uvážení obchodníka, či a kedy toto právo uplatní (právo však môže uplatniť len počas obdobia, kedy sú splnené podmienky na tzv. zosplatenie). Obchodník je povinný pred uplatnením práva na tzv. zosplatenie plnenia vyzvať spotrebiteľa na vrátenie omeškanej sumy splátok a súčasne mu určiť lehotu na jej vrátenie, ktorá nesmie byť kratšia ako 15 dní. Súčasne ho musí upozorniť, že až po uplynutí tejto dodatočnej lehoty sa stáva celé plnenie zo spotrebiteľskej zmluvy splatným. Navrhovaná právna úprava upravuje aj vzťah úpravy k pravidlám obsiahnutým v § 565 Občianskeho zákonníka. Je potrebné uviesť, že navrhovaná právna úprava nevylučuje možnosť dojednaní primeranej úpravy podmienok splácania dlžnej sumy rešpektujúc princíp zmluvnej voľnosti. Inšpiráciou navrhovanej právnej úpravy je nemecká právna úprava.

Účinnosť právnej úpravy sa navrhuje od 1. novembra 2024. Súčasne sa navrhuje aj úprava prechodných ustanovení vo vzťahu k právnym vzťahom vzniknutým pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy tak, aby bola zabezpečená právna istota aj v existujúcich právnych vzťahoch.

Návrh zákona nemá vplyv na rozpočet verejnej správy, informatizáciu spoločnosti, na podnikateľské prostredie, nezakladá sociálne vplyvy, vplyvy na životné prostredie, služby verejnej správy pre občana, ani na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a zákonmi a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

B. Osobitná časť

K čl. I

K bodu 1 (§ 53 ods. 9)

Nová právna úprava zavádza nové kritériá pre tzv. zosplatnenie úverov pre spotrebiteľov so zohľadnením proporcionality možnosti obchodníka (veriteľa) požadovať úhradu celej dlžnej sumy (celého plnenia) s ohľadom na kritériá pri neplnení povinností spotrebiteľa plniť v dohodnutých splátkach (v dohodnutých termínoch a výške) v zmysle záverov Súdneho dvora Európskej únie. Základnou podmienkou pre uplatnenie práva obchodníka na úhradu celého dlhu, resp. celého plnenia zo spotrebiteľskej zmluvy je samozrejme omeškanie spotrebiteľa podľa ustanovených kritérií. Tieto nové kritériá zohľadňujú nielen počet omeškaných splátok (termíny splátok a ich počet), ale aj ich celkovú omeškanú výšku vo vzťahu k sume poskytnutého úveru alebo iného plnenia, na ktoré je spotrebiteľ podľa spotrebiteľskej zmluvy povinný (tzv. istina), a to v závislosti od dĺžky dohodnutého trvania zmluvy.

Navrhovaná právna úprava ponecháva na uvážení obchodníka, či a kedy toto právo uplatní (právo však môže uplatniť len počas trvania omeškania spotrebiteľa, resp. len počas obdobia, kedy sú splnené zákonné podmienky pre uplatnenie tohto práva). Ide len o možnosť obchodníka začať proces zosplatnenia (nie povinnosť), a aj to len pri naplnení kumulatívnych podmienok, pričom nič nebráni zmluvným stranám dohodnúť sa inak (napr. o inom spôsobe postupného plnenia) rešpektujúc princíp zmluvnej slobody.

K bodu 2 (§ 53 ods. 10)

Podmienkou pre uplatnenie práva obchodníka podľa navrhovaného znenia v § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka je samozrejme výzva adresovaná spotrebiteľovi, v ktorej obchodník určí spotrebiteľovi dodatočnú lehotu, v ktorej môže spotrebiteľ zaplatiť celú omeškanú sumu splátok a tým sa vo svojej podstate môže vyhnúť zamýšľaným následkom v podobe tzv. zosplatnenia, na čo musí byť spotrebiteľ jednoznačným a zrozumiteľným spôsobom upozornený.

Je potrebné uviesť, že právna úprava nevylučuje možnosť dojednať primeranú úpravu podmienok splácania dlžnej sumy, pričom vo tomto prípade je potrebné mať na zreteli aj novú právnu úpravu obsiahnutú v zákone č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 16a), ako aj v zákone č. 90/2016 Z. z. o úveroch na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 19a), ktorá bola prijatá vládny návrhom zákona o správcoch úverov a nákupcoch úverov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ako už bolo uvedené, obligatórnou náležitosťou tejto výzvy je upozornenie, že v prípade nesplnenia (neuhradenia) celej sumy omeškaných splátok sa ex lege stáva celé plnenie zo spotrebiteľskej zmluvy splatným. V rámci tejto výzvy (prípadne aj mimo nej) je obchodník samozrejme oprávnený ponúknuť spotrebiteľovi iné riešenie situácie napr. možnosťou úpravy podmienok splácania a pod. Zákon neobmedzuje obchodníka v možnosti „urovnania“ právnych vzťahov so spotrebiteľom.

Omeškanie so splátkami, resp. splátkou, ktorá sa stane splatnou v čase medzi odoslaním výzvy a uplynutím dodatočnej lehoty, počas ktorej môže spotrebiteľ zaplatiť celú omeškanú sumu splátok, rovnako ako aj čiastočné plnenie (ak sa samozrejme nedohodnú účastníci záväzkového vzťahu inak) nemá vplyv na účinky uplynutia dodatočnej lehoty na plnenie omeškaných splátok, t. j. na tzv. zosplatnenie, ak už nastalo.

Súčasne sa navrhuje vylúčiť všeobecné pravidlo obsiahnuté v § 565, podľa ktorého právo požadovať úhradu celej dlžnej sumy (dohodnutej v splátkach) môže veriteľ využiť najneskôr do splatnosti najbližšie nasledujúcej splátky. V prípade spotrebiteľských právnych vzťahov sa totiž navrhujú osobitné pravidlá pre tzv. zosplatnenie týchto spotrebiteľských plnení dohodnutých v splátkach vzhľadom na ich špecifiká. V zmysle navrhovanej právnej úpravy tak pri spotrebiteľských právnych vzťahoch bude platiť osobitná právna úprava obsiahnutá v § 53 ods. 9 a 10 a na tieto vzťahy nebude dopadať všeobecná právna úprava obsiahnutá v § 565.

K bodu 3 (§ 53b)

Ide o legislatívno-technickú úpravu v súvislosti so zmenou v ustanovení § 53 návrhu.

K bodu 4 (Prechodné ustanovenia)

V prechodných ustanoveniach sa navrhuje právna úprava, podľa ktorej sa nová právna úprava bude vzťahovať aj na právne vzťahy, ktoré vznikli pred účinnosťou návrhu. Vznik týchto právnych vzťahov a vznik nárokov z nich, budú posudzovať podľa starej právnej úpravy, a teda podľa predpisov, ktoré boli účinné pred návrhom zákona (do 31. októbra 2024). Z uvedeného vyplýva, že ak v existujúcich právnych vzťahoch nedošlo k uplatneniu práva na tzv. zosplatnenie plnenia v splátkach, na tieto právne vzťahy (už existujúce) dopadá aj nová právna úprava.

Vzhľadom na to, aby bolo v aplikačnej praxi jednoznačné a zrejmé, podľa ktorej právnej úpravy sa má postupovať v už vzniknutých zmluvných vzťahoch, zavádza sa pravidlo, podľa ktorého sa nepoužijú ustanovenia spotrebiteľských zmlúv, ktoré sú v rozpore s ustanoveniami tohto zákona a v ktorých nedošlo k uplatneniu práva obchodníka podľa § 53 ods. 9 v znení účinnom do 31. októbra 2024. Inými slovami, ak obchodník nezačal s uplatňovaním práva zo spotrebiteľskej zmluvy podľa znenia § 53 ods. 9 v znení účinnom do 31. októbra 2024, zmluvné ustanovenia v rozpore s novou právnou úpravou sú neúčinné, a je potrebné postupovať podľa novej právnej úpravy.

K Čl. II

Navrhuje sa účinnosť právnej normy od 1. novembra 2024, a to s ohľadom na potrebu čo najskôr reagovať na závery vyslovené Súdnym dvorom Európskej únie v rozsudku č. C 598/21 vo veci SP, CI verzus Všeobecná úverová banka a. s., ktoré poukázali na nesúladi vnútroštátnej právnej úpravy s právnymi normami Európskej únie, najmä so smernicou Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 21.4.1993) v platnom znení. Urýchlená zmena právnej úpravy je dôležitá aj pre právnu istotu na strane obchodníkov ako aj spotrebiteľov.